

מסכת עבודה זרה דף ס"ט

משנה

ייחוד גוי עם יין

עובד כוכבים שהיה מעביר עם ישראל כדי
יין ממקום למקום, אם היה בחזקת המשתמר
מותר, אם הודיעו שהוא מתרחק וחביות סתומות היו, אם שהה כדי
שיקוב העובד כוכבים נקב במגופת החבית, ויחזור ויסתום הנקב,
ותיבש הסתימה אסור. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כדי שיפתח את
החבית, ויעשה מגופה אחרת חדשה, ותיבש³⁷³. המניח יינו בקרון או
בספינה עם העובד כוכבים, והלך לו ישראל בדרך קצרה, נכנס למדינה
ורחץ במרחץ מותר כיון שהעובד כוכבים לא ידע ששוהה ומפחד ולא
נוגע. ואם הודיעו שהוא ישהה כדי שישתום ויסתום ויגוב. רבן שמעון
בן גמליאל אומר, כדי שיפתח את החבית ויגוף ותיגוב. המניח עובד
כוכבים בחנות, אף על פי שיצא ונכנס מותר, ואם הודיעו שהוא מפליג
כדי שישתום ויסתום ויגוב. רבן שמעון בן גמליאל אומר כדי שיפתח את
החבית ויגוף ותיגוב.

היה אוכל עמו על השולחן, והניח לגינין על השולחן, ולגין על 'דולבקי'
שהוא כלי עץ שמניח בו כלי של יין והניחו ויצא, מה שעל השולחן אסור³⁷⁴
שעל הדולבקי מותר³⁷⁵. ואם אמר לו הוי מוזג ושותה, כיון שחיוק את
ידיו ברשות במקצת, אף שעל הדולבקי אסור. חביות פתוחות שבבית
אסורות, סתומות מותרות עד שישהה כדי שיפתח ויגוף ותיגוב³⁷⁶.

גמרא

מבררת הגמרא מהו השיעור של חזקת
משתמר? אומרת הגמרא שזה כמו ששנינו
בברייתא, הרי שהיו חמריו ופועליו טעונים טהרות, אפילו הפליג מהן
יותר ממיל טהרותיו טהורות. ואם אמר להן לכו ואני בא אחריכם, כיון

373 אבל לסתימת החור לא חששו, משום שניכר. רש"י

374 דמימר אמר עובד כוכבים זה ישראל זה זמנני לאכול ולשתות, ונגע. רש"י.

375 שאין מוכן לסעודה זו. רש"י.

376 וסתמא כרבן שמעון שהרי לא כתוב שישתום. רש"י.

שנתעלמה עינו מהם טהרותיו טמאות. שואלת הגמרא, הרי אין מדובר כאן בחביות סתומות, והפועלים נוגעים בטהרות, ואם כן מדוע ברישא מותרים, ובסיפא אסורים? עונה הגמרא, מדובר שהטביל את הפועלים ומגען טהור. ובסיפא אסור, כיוון שאין עם הארץ מקפיד על מגע חבירו הפוגע בו בדרך, ולא נטהר לכך. שואלת הגמרא, הרי גם ברישא מדובר שהתרחק מהם, ושמא פגשו בחברם שאינו טהור ונגע? אמר רבא, מדובר שבעל הבית יכול לבוא בדרך עקלתון והפתעה, ולכן מפחדים ושומרים שאף אחד לא יגע. שואלת הגמרא, אם כך גם סיפא צריך להיות מותר? אומרת הגמרא שכיוון ואמר להם לכו ואני בא אחריכם, לא חוששים שמא יבוא בדרך עקלתון.

מבארת הגמרא³⁷⁷, הטעם שהוצרכה המשנה המניח עובד כוכבים בחנותו לכתוב את כל המקרים, כיוון שאם הייתה כותבת רק את המקרה של עובד כוכבים שהיה מעביר כדי יין, היינו אומרים שרק כאן חושש שמא יבוא ויראהו, אבל בקרון או בספינה גם בלי שמודיעו, יחשוב שכבר הפליג ולא יחשוש, ולכן יש לאסור אפילו אם לא הודיעו. ואם היתה המשנה כותבת רק קרון או בספינה, היינו אומרים שטעם ההיתר הוא, כיוון שחושש העובד כוכבים שמא יבוא היהודי בדרך אחרת, ויעמוד על דופן הספינה ויראהו. אבל עובד כוכבים בחנותו היינו אומרים שסוגר את הדלת ועושה מה שרוצה, ולכן נאסור את היין.

מחלוקת במגופה של סיד לבנה אמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, המחלוקת במשנה היא במקרה שהמגופה של סיד שהיא לבנה, וחששו חכמים שמא חורר הגוי בחבית³⁷⁸. אבל בשל טיט שהוא שחור בתחלתו, ואף על פי שהוא נגוב אינו מלבין עד יום או יומים, לדברי הכל היין נאסר רק אם שהה שיעור שיפתח ויגוף ויגוב. שואלת הגמרא ממה ששנינו, אמר רבי שמעון בן גמליאל לחכמים, והלא אם היה נוקב חור, הרי הוא ניכר בין מלמעלה שזה חדש והמגופה ישנה, ובין מלמטה שכשיפתח ישראל את המגופה יראה מתחתיה את אותה

³⁷⁷ עמוד ב'.

³⁷⁸ דכיון דלבן הוא לא ניכר בין חדש לישן. רש"י.

סתימה, לפי שלמעלה מירח העובד כוכבים והשווה סתומו, אבל למטה לא יכול למרח וניכר. אם בשל טיט מחלוקת, מובן איך סתומו ניכר בין מלמעלה ובין מלמטה. אבל אם נחלקו בשל סיד, הרי לא ידוע שסתומו מלמעלה, ומדוע אמר בין מלמעלה בין מלמטה? אומרת הגמרא, שרבן שמעון בן גמליאל, לא ידע מה טעמים של חכמים, וכך אמר להם. אם על של טיט דיברתם, סתומו ניכר בין מלמעלה ובין מלמטה. ואם על של סיד דיברתם, אמנם למעלה לא ידוע אבל למטה ידוע. אומרת הגמרא, שרבנן שאוסרים סוברים, שכיוון שלמעלה לא ידוע, לא יחשוש הגוי שהיהודי ייהפוך ויבדוק, או שכיוון שלפעמים הנקב מתמלא מלמטה כלמעלה, אסרו בכל מקרה.

הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר רבא, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, הואיל ומצינו סתם משנה כמותו. שכך שנינו, היה אוכל על השולחן עמו, והניח לגין על השולחן, לגין על הדולבקי, והניח ויצא, מה שעל השולחן אסור, מה שעל הדולבקי מותר. ואם אמר לו הוי מזוג ושותה, אף שעל הדולבקי אסור. חביות פתוחות אסורות, סתומות מותרות כדי שיפתח ויגוף ותיגוב. שואלת הגמרא, מה רבא בא ללמדינו, הרי פשוט שהתנא בא לפשוט כרבן שמעון בן גמליאל? אומרת הגמרא, שהיה אפשר לומר, שאין כאן סתימה, אלא שזהו סיום דבריו של רבן שמעון בן גמליאל, לכן השמיענו רבא, שזה מדברי התנא, שסתם כדבריו. שואלת הגמרא, אם ההלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שלא חושש לנקיבת חור, וההלכה כרבי אליעזר שלא חושש לזיוף בחותם אחד, ואם כן אין לחשוש לפתיחת החבית מדוע איננו משאירים יין בחבית סגורה ביד עובדי כוכבים? אומרת הגמרא, שאנו חוששים משום שיש נקב דק מאד במגופת החבית שיהיה ריח היין יוצא³⁷⁹, ויש לחוש שמא יקדח שם במקצת ויטעום מן היין.

379 רש"י גרס בגמרא, שייכא בכ"ף משום דהיין נמשך ויוצא דרך שם, ובערוך גרס שיבא בב"ת על שם כרוז קטנה שסותמין אותו בהו כמו שיבא דכשורא (סנהדרין דף ז:): והוא נקב קטן שעושין להריח ריח היין דרך שם. תוס'.